

3. Педагогічні технології у неперервній освіті / С.О.Сисоєва, А.М.Алексюк, П.М.Воловик та ін. / За заг. ред. С.О.Сисоєвої. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 501с.

В.В.Ревенко

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

В статье рассматриваются некоторые проблемы внедрения интерактивных технологий в учебный процесс вузов. Сделана попытка теоретически обосновать систему дидактических условий использования интерактивных технологий в процессе обучения будущих учителей.

The article deals with the problems of introduction of interactive technologies into the educational process. The attempt to substantiate the system of didactic conditions of interactive technologies effective use in future teachers' training has been made.

Постановка проблеми. Суттєве оновлення педагогічної освіти та підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів неможливі без системного впровадження нових навчальних технологій, які роблять процес навчання більш ефективним. Ці технології спрямовані, у першу чергу, на формування широкоосвіченої творчої особистості, здатної до прийняття нестандартних рішень, самоосвіти та саморозвитку. Одними з таких технологій є інтерактивні технології навчання. Останніми роками спостерігається їх поступове впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів. Інтерактивні технології є універсальними і можуть бути використані в рамках вивчення будь-якого предмету. Особливого значення вони набувають у процесі підготовки вчителів гуманітарних спеціальностей, зокрема вчителів-словесників. Інтерактивні технології мають ряд переваг у порівнянні з традиційними методами навчання, але, незважаючи на це, їх впровадження відбувається з певними труднощами.

Аналіз останніх досліджень. Використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі розглядають відомі науковці М.В.Кларін, Л.В.Пироженко, О.І.Пометун та ін. Ряд аспектів даної проблеми знайшли відображення у дисертаційних дослідженнях вітчизняних та російських авторів останніх років: Винокурової М.І., Добриніної Т.Н., Єльнікової О.В., Рафікової Р.М., Уткіна С.М., Шолохової Н.С. та ін. Актуальним та недостатньо розробленим є

питання визначення дидактичних умов, тобто таких чинників навчального процесу, що забезпечують ефективність впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес вищих навчальних закладів освіти.

Метою нашої статті є спроба теоретично обґрунтувати дидактичні умови застосування інтерактивних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Під інтерактивними технологіями розуміють “сукупність педагогічних технологій, котрі складають педагогічну систему, засновані на спільній діяльності, що здійснюється засобами комунікації та має проблемно-пошукову природу” [1, с.9]. Визначальною рисою інтерактивних технологій є взаємодія, співробітництво, творча співпраця. Інтерактивні технології мають ряд переваг на відміну від традиційного навчання. По-перше, вони передбачають встановлення суб’єкт-суб’єктних відносин між учасниками процесу навчання через створення діалогічного педагогічного середовища. По-друге, вони забезпечують особистісну зацікавленість, інтелектуальний та творчий розвиток студентів. По-третє, вони сприяють більш активному включенню у роботу. Психологами доведено, що інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість студента, а й на його почуття, волю. Найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція – 5%, читання – 10%), а найбільших – інтерактивного (дискусійні групи, практика через дію – 75%, навчання інших чи негайне застосування – 90%) [6, с.11].

Питання умов, що впливають на успішність організації групової роботи, висвітлювалося у дослідженнях М.Д.Виноградової, І.Б.Первіна, В.В.Котова, В.Оконь та ін. Автори монографії “Педагогічні технології у неперервній професійній освіті” [4] вважають, що при організації групової роботи необхідно враховувати зовнішні та внутрішні умови. Зовнішні: мета, зміст завдання, зовнішні обставини, пов’язані з навколишнім середовищем. Внутрішні чинниками є значення завдання для учнів, кількісний та якісний склад групи, характер міжособистісних відносин. Важливою умовою є підготовленість учнів до групової роботи (ставлення до вирішення завдань у складі групи, їх зацікавленість, рівень взаємовідносин в академічній групі, попередня установка на таку форму роботу) [4, с.117].

Практика показує, що у більшості випадків на заняттях переважає фронтальна (колективна) форма організації навчального

процесу у системі “викладач-студенти”. Інтерактивні технології впроваджуються, але у недосконалому вигляді та за власної ініціативи викладачів. Дослідження рівня використання інтерактивних технологій на різних етапах вивчення теми, отримане шляхом анкетування викладачів, показало, що найчастіше інтерактивні технології використовуються на етапі закріплення матеріалу, під час виконання завдань репродуктивного та творчого характеру.

Аналіз базових навчальних посібників, які застосовуються, наприклад, при вивченні англійської мови у вищих педагогічних навчальних закладах, показав, що структура тільки деяких з них передбачає виконання завдань за інтерактивними технологіями. Найбільш вдалим у цьому розумінні посібником виявився “Cutting Edge” видавництва “Longman”. Даний підручник містить форми роботи за схемами “студент-студент”, “студент-мікрогрупа”, “студент-академгрупа”. У решті навчальних посібників (В.В.Янсон, Л.В.Свистун “Практичний курс англійської мови”, В.Д.Аракін “Практический курс английского языка”) пропонується досить обмежена кількість вправ для роботи за інтерактивними технологіями.

Аналіз стану використання інтерактивних технологій засвідчує, що переважна більшість викладачів використовують такі інтерактивні методи, як “мозковий штурм”, рольові та ділові ігри, метод проектів, аналіз ситуацій, дискусії. Але викладачами відзначаються певні труднощі, які стоять на перешкоді більш успішному впровадженню інтерактивних технологій у процес навчання. Це, по-перше, відсутність готовності студентів до роботи за інтерактивними технологіями. По-друге, це відсутність навчально-методичного забезпечення. Враховуючи вищесказане, нами зроблено припущення про те, що більш ефективне впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес можливе, якщо дотримуватися системи таких дидактичних умов:

1. Комплексне та систематичне використання інтерактивних технологій у органічному поєднанні із традиційними методами. Ця мета може бути досягнута шляхом створення навчально-методичного посібника, складеного згідно із робочою програмою, з набором завдань для виконання за інтерактивними технологіями. Ми погоджуємося з думкою О.І.Пометун [6,17] про те, що інтерактивні технології слід впроваджувати послідовно, починаючи з найбільш простих (робота в парах, малих групах, мозковий штурм), а потім переходити до більш складних. Також необхідно організувати навчання викладачів теоретичним основам інтерактивного навчання,

практичним результатом якого буде перехід від фрагментарного використання інтерактивних технологій до систематичного.

2. Створення сприятливої психологічної атмосфери на занятті. На нашу думку, цього можна досягти двома шляхами. По-перше, необхідно забезпечити мотивацію колективної творчої діяльності студентів на занятті. Створення штучної ситуації успіху є одним із варіантів вирішення цієї проблеми. По-друге, необхідним є встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачем та студентами. Суб'єкт-суб'єктні відносини виникають на основі оптимального педагогічного спілкування. Роль педагогічного спілкування у навчальному процесі надзвичайна. Як вважає В.А.Кан-Калік, його змістом є "обмен информацией, оказание воспитательного воздействия, организация взаимоотношений с помощью коммуникативных средств" [2, с. 12]. А.А.Леонтьев підкреслює, що "оптимальное педагогическое общение – такое общение учителя со школьниками в процессе обучения, которое создает наилучшие условия для развития мотивации учащихся и творческого характера учебной деятельности, для формирования личности школьника, обеспечивает благоприятный эмоциональный климат обучению" [3, с.13].

3. Розвиток навичок спілкування і співробітництва у студентів. Компонентами співробітництва є: позитивна взаємозалежність; особистісна взаємодія, що стимулює діяльність; індивідуальна і групова підзвітність; навички міжособистісного спілкування і спілкування в невеликих групах; обробка даних про роботу групи [6, с.28]. Позитивна взаємозалежність означає розуміння кожним членом групи, що він є успішним лише тоді, коли успішні всі члени групи, і що успіх всієї групи залежить від особистого внеску кожного із учасників. Особистісна взаємодія передбачає взаємодопомогу, взаємопідтримку у процесі виконання спільного завдання. Індивідуальна і групова підзвітність означає відповідальність кожного члена групи за свою частину роботи та відповідальність групи за досягнення своїх цілей. Навички міжособистісного спілкування - це "навички керівництва, прийняття рішень, вироблення довіри, спілкування й улагоджування конфліктів" [6, 30]. Наявність таких навичок є надзвичайно важливою для забезпечення успіху навчання. Обробка даних про роботу групи – це аналіз діяльності групи, визначення способів поліпшення ефективності роботи.

Спілкування передбачає дотримання певних правил ведення дискусії:

- говорять по черзі, а не всі одночасно;
- не переривайте того, хто говорить;
- критикуйте ідеї, а не того, хто їх висловлює;
- поважайте всі висловлені думки;
- не змінюйте тему дискусії;
- намагайтеся заохотити до участі в дискусії інших [5].

Висновки. Як свідчить теорія і практика, комплексне та послідовне застосування інтерактивних технологій сприяє досягненню навчальних цілей, забезпеченню інтелектуального та творчого розвитку майбутніх учителів. Застосовуючи інтерактивні технології, викладачу слід, по-перше, обґрунтовано і правильно добирати завдання для виконання за інтерактивними технологіями, по-друге, підготувати студентів у психологічному та комунікативному аспектах до виконання цих завдань. Перспективними напрямками подальшого дослідження цього питання є створення навчально-методичного комплексу, який базується на принципах інтерактивного навчання.

Література

1. Єльнікова О.В. Управління впровадженням інтерактивних освітніх технологій в навчальний процес загальноосвітнього навчального закладу: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти України. – К., 2005. – 20с.
2. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1987. – 190с.
3. Леонтьев А.А. Педагогическое общение. – М.: Знание, 1979. – 46с.
4. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія / С.О.Сисоєва, А.М.Алексюк, П.М.Воловик, О.І.Кульчицька, Л.Є.Сігасва, Я.В.Цехмістер та ін.; За ред. С.О.Сисоєвої. – К.: ВІПОЛ, 2002. – 502с.
5. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: методичний посібник. – К.: АПН, 2002. – 136с.
6. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192с.